

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse mod en fair fødevarerforsyningskæde**(Sonderende udtalelse)**

(2021/C 517/05)

Ordfører: **Branko RAVNIK**Medordfører: **Peter SCHMIDT**

Anmodning om udtalelse	Brev fra det slovenske rådsformandskab, 19.3.2021
Retsgrundlag	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø
Vedtaget i sektionen	9.9.2021
Vedtaget på plenarforsamlingen	22.9.2021
Plenarforsamling nr.	563
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	211/1/6

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU glæder sig over EU-direktivet om urimelig handelspraksis i landbrugs- og fødevarerforsyningskæden som et skridt hen imod tackling af ubalancen i magtforholdet i hele kæden. Urimelig handelspraksis er et komplekst fænomen med omfattende samfundsmæssige konsekvenser, og regulering spiller en central rolle i denne kontekst. Udvalget opfordrer indtrængende medlemsstaterne til at gennemføre og implementere direktivet og tackle urimelig handelspraksis som en hastesag.

1.2. Den europæiske fødevarerforsyningskæde viste sig at være bemærkelsesværdigt modstandsdygtig under covid-19-udbruddet. Forbrugerne havde altid adgang til næsten alle fødevarer. Selv om arbejdstagere i hele fødevarerforsyningskæden var udsat for smittefare, gjorde de et fantastisk stykke arbejde.

1.3. De første erfaringer viser imidlertid, at der også er betydelige adfærdsændringer i forbindelse med produktion, distribution og forbrug. EØSU går ind for, at der gives støtte til omstillingen af Europas fødevarerforsyningskæde, således at de gøres mere miljømæssigt, økonomisk og socialt bæredygtige, modstandsdygtige, rimelige og inklusive, og at de frem for alt stiller sunde, bæredygtigt producerede sikre fødevarer til rådighed for de europæiske forbrugere. EØSU bemærker, at samarbejde (snarere end konkurrence) mellem fødevarerforsyningskædens aktører er afgørende for at fremme et mere modstandsdygtigt og bæredygtigt fødevarerforsyningskæde med henblik på at sikre en rimelig andel til aktørerne og undgå ringeagt.

1.4. EØSU understreger sin anbefaling om, at svagere leverandører, navnlig landbrugere, betales en rimelig og retfærdig pris, som giver leverandørerne mulighed for at have en indtægt, der kan sikre investeringer, innovation og bæredygtig produktion⁽¹⁾. Der bør indføres en mekanisme til opfølgning på overvågningen af bruttoværditilvækstens fordeling i fødevarerforsyningskæden. I henhold til Kommissionens tal faldt primærproducentens andel af bruttoværditilvæksten i fødevarerforsyningskæden fra 31 % i 1995 til 23,4 % i 2015 (de senest tilgængelige tal).

1.5. EØSU understreger endvidere sin anbefaling om at tackle urimelig handelspraksis, der ikke anses for at være inden for rammerne af direktivets minimumskrav⁽²⁾, og glæder sig over adskillige medlemsstaters bestræbelser på at håndtere udfordringer såsom køb under produktionsomkostningerne, »double race«-auktioner eller beskyttelse af alle aktører i forsyningskæden, uafhængigt af deres størrelse og deres position i fødevarerforsyningskæden. EØSU glæder sig over, at Kommissionen har besluttet at regulere urimelig handelspraksis i fødevarerforsyningskæden. EØSU beklager imidlertid, at Kommissionen ikke har fremmet en harmoniseret tilgang for at undgå fragmentering af det indre marked. EØSU mener, at fremtidige

⁽¹⁾ EØSU's udtalelse om *Forbedring af fødevarerforsyningskæden* (EUT C 440 af 6.12.2018, s. 165).

⁽²⁾ EØSU's udtalelse om *Fremme af mere fair forsyningskæder for fødevarer* (EUT C 34 af 2.2.2017, s. 130) og EØSU's udtalelse om *Forbedring af fødevarerforsyningskæden* (EUT C 440 af 6.12.2018, s. 165).

supplerende foranstaltninger bør være forenelige med det indre marked og være genstand for en egentlig konsekvensanalyse. Ikke desto mindre glæder EØSU sig over, at medlemsstaterne omsætter og implementerer direktivet i national ret, hvilket sikrer mere retfærdighed i fødevareforsyningskæden, og opfordrer til en mere harmoniseret tilgang i fremtiden.

1.6. EØSU opfordrer medlemsstaterne til at vedtage love, der beskytter alle virksomhedsaktører. Størrelse er ikke nødvendigvis en indikator for markedsstyrke, og derfor bør alle virksomhedsaktører, store som små, beskyttes mod urimelig handelspraksis.

1.7. EØSU opfordrer desuden medlemsstaterne til at oprette mekanismer, der gør det muligt for dem at overvåge, evaluere og håndhæve implementeringen af gennemførelseslovgivningen, samt oprette fora for dialog i samarbejde med interessenterne.

1.8. På nuværende tidspunkt sætter ubalancen i den økonomiske styrke og forhandlingsstyrken i de europæiske (men også globale) fødevaresystemer pres på landbrugssektoren og lønningerne, skaber faldende investeringspotentialer for små og mellemstore fødevarevirksomheder og truer lokale, familieejede detailvirksomheders eksistens. Der er derfor brug for evidensbaserede, korrigerende mekanismer for at sikre en afbalanceret udvikling for aktører i den europæiske fødevareforsyningskæde samt sikre, at de får en rimelig andel af de økonomiske fordele ved fødevareproduktionen og -distributionen inden for og uden for EU, og dermed skabe bæredygtige fødevaresystemer. Kommissionen har ikke draget konklusioner af konsekvensanalyserne af fra jord til bord-strategien.

1.9. EØSU fremhæver vigtigheden af, at alle interessenter har passende redskaber og informationer til at drage nytte af direktivet. EØSU opfordrer derfor Kommissionen, medlemsstaterne og Tjenesten for EU's Optræden Udadtil til at sikre, at interessenterne kender deres rettigheder samt procedurerne til at implementere dem, bl.a. med hensyn til tværnational handel, både inden for EU og fra tredjelande.

1.10. EØSU gentager, at fremme af mere retfærdig handelspraksis bør være en del af en omfattende fødevare- og handelspolitik for EU, der omfatter hele forsyningskæden samt sikrer implementeringen af FN's mål for bæredygtig udvikling.

2. Introduktion

2.1. Urimelig handelspraksis defineres som »en praksis mellem virksomheder, der afviger fra god praksis på handelsområdet, er i strid med god tro og redelig handlemåde, og som en handelspartner ensidigt påtvinger en«⁽³⁾. Fødevareforsyningskæden er særligt udsat for urimelig handelspraksis på grund af stor ubalance i magtbalancen mellem aktører. Urimelig handelspraksis kan forekomme på alle trin i forsyningskæden, og urimelig handelspraksis i et led af kæden kan have indvirkning på andre dele af kæden, afhængigt af de involverede aktørers markedsstyrke⁽⁴⁾.

2.2. Som nærmere beskrevet i EØSU's udtalelse om *En mere fair forsyningskæde for fødevarer*, som blev vedtaget i 2016⁽⁵⁾, og *Forbedring af fødevareforsyningskæden*, som blev vedtaget i 2018⁽⁶⁾, har koncentrationen af forhandlingsstyrke ført til misbrug af dominerende forhandlingspositioner og resulteret i, at svagere aktører er blevet stadig mere sårbare over for urimelig handelspraksis. Dette betyder en overførsel af den økonomiske risiko fra markedet og op igennem forsyningskæden og har især negative konsekvenser for forbrugerne og visse aktører, f.eks. landbrugere, arbejdstagere og SMV'er. I henhold til Kommissionens tal faldt primærproducentens andel af bruttoværditilvæksten i fødevareforsyningskæden fra 31 % i 1995 til 23,4 % i 2015 (de senest tilgængelige tal). Ifølge Kommissionen er problemet med urimelig handelspraksis blevet anerkendt af alle interessenter i fødevareforsyningskæden, og det er blevet rapporteret, at de fleste operatører har været udsat for urimelig handelspraksis⁽⁷⁾.

2.3. Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/633⁽⁸⁾ om urimelig handelspraksis i landbrugs- og fødevareforsyningskæden blev vedtaget i april 2019. Direktivet er kort, koncist og baseret på få nøgleprincipper. Medlemsstaterne blev forpligtet til at gennemføre direktivet i national lovgivning inden 1. maj 2021 og til at anvende det seks måneder senere. Dette er en del af en bredere forvaltningsdagsorden, der har til formål at skabe en mere effektiv og retfærdig fødevareforsyningskæde, og som også omfatter producentsamarbejde og foranstaltninger til at øge markeds-

⁽³⁾ Kommissionen, 2014.

⁽⁴⁾ Taskforcen vedrørende landbrugsmarkederne, 2016.

⁽⁵⁾ EØSU's udtalelse om *Forbedring af fødevareforsyningskæden* (EUT C 34 af 2.2.2017, s. 130).

⁽⁶⁾ EØSU's udtalelse om *Forbedring af fødevareforsyningskæden* (EUT C 440 af 6.12.2018, s. 165).

⁽⁷⁾ Meddelelse fra Kommissionen, 2014.

⁽⁸⁾ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/633 af 17. april 2019 om urimelig handelspraksis i relationer mellem virksomheder i landbrugs- og fødevareforsyningskæden (OJ L 111, 25.4.2019, p. 59).

gennemsigtheden. Fra jord til bord-strategien⁽⁹⁾ har også til formål at bidrage til at forbedre landbrugernes position i fødevareforsyningskæden.

2.4. Det slovenske rådsformandskab har anmodet EØSU om at udarbejde en sonderende udtalelse om, hvordan man effektivt opfylder direktivets mål i praksis, om medlemsstaternes bedste praksis med hensyn til regulering af fødevareforsyningskæden samt om de tiltag, der er nødvendige for at undgå, at denne proces går i stå.

3. EØSU's holdning til urimelig handelspraksis

3.1. I sin udtalelse fra 2018⁽¹⁰⁾ glædede EØSU sig over Kommissionens forslag om at reducere forekomsten af urimelig handelspraksis som et nødvendigt første skridt til at beskytte svagere aktører, navnlig landbrugere, arbejdstagere og visse aktører, og for at forbedre forvaltningen i fødevareforsyningskæden. Et regelsæt og en lovramme med effektive og robuste håndhævelsesmekanismer er den måde, hvorpå man effektivt kan bekæmpe urimelig handelspraksis på EU-niveau. Dette blev gentaget i EØSU's udtalelse fra 2020 om fra jord til bord-strategien⁽¹¹⁾.

3.2. EØSU beklagede imidlertid, at Kommissionen kun indførte en fælles minimumsstandard for beskyttelse i hele EU, som forbyder et begrænset antal former for urimelig handelspraksis. Der er behov for et forbud mod alle former for urimelig praksis.

3.3. Med hensyn til håndhævelsen glædede EØSU sig over Kommissionens forslag om at oprette en harmoniseret EU-ramme for håndhævelsesmyndigheder.

3.4. Ud over at løse problemerne med urimelig handelspraksis anbefalede EØSU, at Kommissionen tilskynder til og støtter forretningsmodeller, der gør fødevareforsyningskæden bæredygtig og mere velafbalanceret og forbedrer effektiviteten med henblik på at styrke svagere aktørers position.

4. Gennemførelse og implementering af direktivet om urimelig handelspraksis — status

4.1. Medlemsstaterne er på nuværende tidspunkt i gang med at gennemføre og implementere direktivet⁽¹²⁾. De fleste sammenslutninger af landbrugere, fagforeninger og fødevarerarbejdningssvirkomheder mener, at de planlagte foranstaltninger ikke er tilstrækkelige til at beskytte dem. Ikke desto mindre støttede ovennævnte aktører de planlagte foranstaltninger til implementering af direktivet om urimelig handelspraksis og opfordrede endda til at sætte højere mål, mens detailhandlere i nogle tilfælde gav udtryk for andre holdninger.

4.2. Kommissionen vil inden november 2021 fremlægge en foreløbig rapport om gennemførelse af direktivet og i 2025 en evaluering af direktivets effektivitet. Denne evaluering vil være baseret på medlemsstaternes årlige rapporter og resultater fra Kommissionens undersøgelser, der retter sig mod interessenter og vedrører urimelig handelspraksis i fødevareforsyningskæden⁽¹³⁾. EØSU opfordrer Kommissionen til også at høre køberne og indsamle deres erfaringer med direktivet. Den samarbejds mekanisme, der er indført ved direktivet, bør være et passende forum, hvor håndhævelsesmyndighederne og Kommissionen kan drøfte direktivets effektivitet på grundlag af medlemsstaternes årlige rapporter. På disse regelmæssige møder kan bedste praksis, men også mangler identificeres, og medlemsstaternes tilgange kan sammenlignes.

4.3. EØSU glæder sig over, at Kommissionen har besluttet at regulere illoyal handelspraksis i fødevareforsyningskæden. EØSU beklager imidlertid, at Kommissionen ikke har fremmet en harmoniseret tilgang, hvilket skaber fragmentering i det indre marked. Ikke desto mindre glæder EØSU sig over, at medlemsstaterne omsætter og implementerer direktivet i national ret, hvilket sikrer mere retfærdighed i fødevareforsyningskæden, og opfordrer til en mere harmoniseret tilgang i fremtiden.

5. God praksis i forbindelse med gennemførelses-/implementeringsprocessen

5.1. EØSU glæder sig over de ambitiøse nationale gennemførelseslove (i det følgende benævnt: »god praksis«), der forbyder nogle former for urimelig handelspraksis, der er tilladt under visse betingelser i direktivet. Eksempelvis forbuddet mod at returnere usolgte varer til leverandøren uden at betale for dem eller videregive køberens opbevaringsomkostninger til leverandøren, der er blevet vedtaget med tysk gennemførelseslovgivning⁽¹⁴⁾.

⁽⁹⁾ Fra jord til bord-strategien.

⁽¹⁰⁾ EØSU's udtalelse om *Forbedring af fødevareforsyningskæden* (EUT C 440 af 6.12.2018, s. 165).

⁽¹¹⁾ EØSU's udtalelse om *En jord til bord-strategi for et fair, sundt og miljøvenligt fødevarsystem* (EUT C 429 af 11.12.2020, s. 268).

⁽¹²⁾ National gennemførelse ved medlemsstaterne.

⁽¹³⁾ Kommissionens websted.

⁽¹⁴⁾ Den afventer godkendelse i Forbundsrådet og er således endnu ikke officielt meddelt til Kommissionen. Berammet til den 28.5.2021.

5.2. EØSU glæder sig over indførelsen af artikler i gennemførelseslovene, der forbyder køb under produktionsomkostningerne. Dette gælder også samtlige aktører. Dette er tilfældet i spansk lovgivning⁽¹⁵⁾, der, ud over at forbyde samtlige aktører at købe under produktionsomkostningerne, også forbyder ødelæggelse af værdi langs fødevarerforsyningskæden. De italienske lovgivende myndigheder har ligeledes fået anvisninger om at behandle dette i gennemførelseslovgivningen⁽¹⁶⁾. I Tyskland vil Forbundsdagen foretage en revision af et muligt forbud mod køb under produktionsomkostningerne inden for rammerne af evalueringen, der vil finde sted to år efter ikrafttrædelsen.

5.3. Dette er en del af en mere omfattende pakke af tiltag, der fremmes af Kommissionen, herunder eksempelvis markedsobservatorier for priser⁽¹⁷⁾, der er af afgørende betydning med henblik på at støtte gennemsigtighed og rimelighed i sektoren. Derudover bør vigtigheden af gensidighed i international handel også nævnes⁽¹⁸⁾.

5.4. EØSU glæder sig over lovgivning, der udpeger en ombudsmand til overvågning af lovenes implementering. I Spanien er der oprettet et uafhængigt agentur (AICA), som skal overvåge implementeringen af lovgivningen, mens en ombudsmand har mandat til at tilskynde til frivillige adfærdskodekser. I Tyskland vil dem, der berøres af urimelig handelspraksis, kunne fremsætte anonyme klager til en uafhængig ombudsmand, herunder rapportering af urimelig praksis, der ikke er anført i lovgivningen. Ombudsmanden vil også kunne iværksætte undersøgelser og videresende overtrædelser til forbundskontoret for landbrug og fødevarer samt overvåge produktionsomkostninger og prisudviklingen⁽¹⁹⁾.

5.5. Størrelse er ikke nødvendigvis en indikator for markedsstyrke, og derfor bør alle virksomhedsaktører, store som små, beskyttes mod urimelig handelspraksis. EØSU opfordrer medlemsstaterne til at vedtage love, der beskytter alle virksomhedsaktører. Hvis dette mål ikke nås, anerkender det de lande, hvis love dækker større aktører, som minimum inden for nøglesektorer. I Tyskland bevares f.eks. grænsen på 350 mio. EUR for landbrugs-, fiskeri- og fødevarerproduktionsvirksomheder, men for kød, frugt, grøntsager og gartneriprodukter sættes grænsen ved en omsætning på 4 mia. EUR, hvilket resulterer i, at flere aktører beskyttes af loven⁽²⁰⁾. Den foreløbige belgiske lov fjerner den »trinvise tilgang«, der tilbyder beskyttelse mod urimelig handelspraksis for alle virksomhedsaktører under grænsen på 350 mio. EUR, uafhængigt af deres størrelse i forhold til køberen. Spanien tilbyder særlig beskyttelse for primærproducenter, men alle aktører, uanset størrelse og/eller markedsposition, er beskyttet ved lov.

5.6. »Double race«-auktioner⁽²¹⁾ har været sat i forbindelse med alvorlige negative konsekvenser for landbrugere⁽²²⁾, som grundet ubalancen i magtforholdet mellem købere og sælgere de facto tvinges til at deltage i denne praksis. Forbud mod »double race«-auktioner ville bidrage til at undgå tilfælde, hvor leverandører tvinges til at sælge deres varer under produktionsomkostningerne. Da direktivets gennemførelsesproces endnu ikke er afsluttet i Italien, følger EØSU med stor interesse med i de igangværende drøftelser om muligheden for at forbyde »double race«-auktioner i landet, hvor den lovgivende myndighed har fået anvisninger om at behandle dette problem i gennemførelsesloven.

5.7. EØSU mener desuden, at god praksis også omfatter forpligtelsen til at have skriftlige kontrakter for alle aktiviteter og at opbevare disse i en database af hensyn til mere gennemsigtighed og kontrol. Den spanske lov omfatter en sådan forpligtelse, hvilket har en yderst positiv indflydelse på handelsforbindelserne. Kontrakten bør bl.a. omhandle kvalitet, varighed, pris, prisindikator, genforhandling, fornyelse og opsigelse med frist.

5.8. EØSU glæder sig over den klausul i den tyske lov, der fastsætter en første evaluering to år efter lovens ikrafttrædelse, samt det faktum, at Forbundsdagen, ud over at gennemgå overholdelsen af de eksisterende forbud, muligvis også udvider listen over forbudte former for urimelig handelspraksis⁽²³⁾. Udvalget noterer sig også den foreløbige belgiske lov, der giver mulighed for til enhver tid, via et kongeligt dekret og efter høring af interessenter, at tilføje former for urimelig handelspraksis til listen.

⁽¹⁵⁾ Ley 12/2013, de 2 de agosto, de medidas para mejorar el funcionamiento de la cadena alimentaria. Denne lov vil blive ændret ved et lovforslag, der drøftes på nuværende tidspunkt, og som på spansk omtales som *Proyecto de Ley por el que se modifica la Ley 12/2013 de medidas para mejorar el funcionamiento de la cadena alimentaria*.

⁽¹⁶⁾ Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana 23.4.2021.

⁽¹⁷⁾ Kommissionens markedsobservatorier. Se også eksemplet med et overvågningsprogram for priser og overskud i den franske fødevarersektor.

⁽¹⁸⁾ EØSU's udtalelse om *EU-handelspolitikens forenelighed med den europæiske grønne pagt* (EUT C 429 af 11.12.2020, s. 66).

⁽¹⁹⁾ Forbundskontoret for landbrug og fødevarers websted.

⁽²⁰⁾ Denne klausul gælder kun indtil maj 2025, og grænsen vil derefter falde til 350 mio. EUR.

⁽²¹⁾ »Double race«-auktioner er mekanismer, der anvendes af købere til at sætte leverandører op mod hinanden i onlineauktioner, der annonceres med kort varsel, og hvor leverandører tilskyndes til at tilbyde deres varer til den lavest mulige pris.

⁽²²⁾ Oxfam-undersøgelse.

⁽²³⁾ Evalueringen omfatter også resultaterne af en undersøgelse af et muligt forbud mod køb af fødevarer- og landbrugsprodukter under deres produktionsomkostninger.

6. Konstaterede mangler

6.1. EØSU fastholder, at alle de former for urimelig handelspraksis, der er nævnt i direktivet, kan have en negativ indvirkning på de svageste aktører i kæden, herunder den såkaldte grå praksis. Svagere leverandører kan føle sig tvunget til at indgå en aftale med en mere magtfuld køber med kontraktbetingelser, der ikke er i leverandørens interesse. Selv om muligheden for et generelt forbud mod alle former for urimelig handelspraksis er blevet drøftet i adskillige medlemsstater, har det vist sig at være vanskeligt at nå dette ambitionsniveau uden indgriben fra EU. EØSU har i sin udtalelse fra 2018 på lignende vis opfordret til et omfattende forbud mod urimelig handelspraksis samt efterlyst muligheden for, at medlemsstaterne kan udvide listen over forbudte former for urimelig handelspraksis. Det er stadig uvist, hvilke revisionsmekanismer der vil blive indført med gennemførelseslovene.

6.2. Direktivet giver leverandører, leverandørforeninger og nonprofitorganisationer, der handler på vegne af leverandører, retten til at indgive klager. EØSU er imidlertid bekymret for, at der muligvis kan være tilfælde, hvor ulovlig urimelig handelspraksis finder sted, og hvor en berørt part (f.eks. en arbejdstager) får relevante informationer, men hvor håndhævelsesmyndighederne ikke er i stand til at håndtere dette, fordi der ikke foreligger nogen formel klage fra en berørt part eller pågældendes organisation. Eftersom berørte parter kan være tilbageholdende med at indgive klager, selv om deres rettigheder ikke respekteres, opfordrer EØSU Kommissionen til at føre tæt tilsyn med og vurdere, i hvilket omfang der er brug for ændringer med henblik på bedre at kunne beskytte de mest sårbare parter, der er afhængige af aktører, såsom arbejdstagere, landbrugere og fiskere. Direktivet om forbud mod urimelig handelspraksis forudsætter ikke en skriftlig kontrakt. Det forudsætter imidlertid et salgsforhold. EØSU understreger derfor sit forslag om at udvide beskyttelsen til tilfælde, hvor urimelig handelspraksis finder sted, men hvor der ikke foreligger nogen (skriftlig) kontrakt. EØSU har allerede opfordret til, at der indføres en ret til at anlægge kollektive søgsmål⁽²⁴⁾.

6.3. Direktivets trinvis tilgang indebærer, at en aktør, der er svag med hensyn til markedsstyrke, men stor, hvad angår omsætning, i visse situationer ikke er beskyttet af loven. Dette indebærer usikkerhed for leverandører, der ikke er bevidste om deres forretningspartners årlige omsætning. EØSU opfordrer Kommissionen og medlemsstaterne til at overvåge og håndtere de negative konsekvenser af denne trinvis tilgang og til at overveje at beskytte alle virksomhedsaktører, uafhængigt af deres størrelse.

6.4. Stabile, afbalancerede og langsigtede forretningsforbindelser mellem fødevarerens aktører kan hjælpe landbrugerne, som gennem tiden har taget en mindre og yderligere faldende procentdel af den endelige pris, med i højere grad at tilegne sig en del af produkternes merværdi. Regionale og kvalitetsrelaterede aspekter kan bevare merværdien i regionen i modsætning til import af råvarer fra tredjelande med overvejende lavere produktionsstandarder end i EU. Bedre oprindelsesmærkning ville skabe større gennemsigtighed i fødevarerforsyningskæden.

7. Svagheder i landbrugsfødevarerforsyningskæden, der er blevet synlige på grund af covid-19-pandemien

7.1. Den europæiske fødevarerforsyningskæde viste sig generelt at være bemærkelsesværdigt modstandsdygtig under covid-19-krisen. Forbrugerne havde altid adgang til næsten alle fødevarer. Selv om arbejdstagere i hele fødevarerforsyningskæden var udsat for smittefare, gjorde de et fantastisk stykke arbejde. Covid-19-udbruddet har imidlertid indvirkninger på hele det globale landbrugsfødevarerensystem. Det udøver et asymmetrisk, men asynkront chok på de globale og nationale fødevarerensystemer, der påvirker: 1) kanaler for udbud og efterspørgsel på forskellige tidspunkter; 2) alle elementerne i fødevarerensystemet, fra primærproduktion til forarbejdning af fødevarer, detailhandel og fødevarerjenester (hotel-, restaurant- og cateringsektoren), internationale handels- og logistiksystemer samt mellemefterspørgsel og endelig efterspørgsel; 3) faktormarkeder (arbejds- og kapitalmarked) samt mellemvarer i produktionen. Disse indvirkningers transmissionskanaler omfatter talrige makroøkonomiske faktorer (f.eks. valutakurser, energipriser, adgang til finansmarkeder) og frem for alt nedgang i makroøkonomiske aktiviteter og stigende arbejdsløshed.

7.2. Begrænsninger for arbejdskraftens frie bevægelighed (Kommissionen har udstedt retningslinjer for personer med vigtige funktioner, f.eks. sæsonarbejdere) fra den ene medlemsstat til den anden har haft indvirkninger på mange områder inden for fødevarerproduktion og -bearbejdning (f.eks. frugt- og grøntsagshøst samt forarbejdning af kød og mælkeprodukter), der er afhængige af sæsonarbejdere fra andre medlemsstater eller tredjelande. Derudover lever og arbejder migrantarbejdere ofte under dårlige forhold og er udsat for høj infektionsrisiko, hvilket har vist sig med udbruddene på slagterier og kødforarbejdningsvirksomheder i hele verden. Dette skaber både et alvorligt folkesundhedsproblem og et brud i fødevarerforsyningskæden.

7.3. Denne pandemi har, på grund af forstyrrelser i fødevarertransporten grundet inddæmningstiltag og logistiske afbrydelser, desuden også medført protektionisme, der har indvirkninger på import og eksport af fødevarer. Samtidig har mange understreget betydningen af regionalt producerede fødevarer i EU og de traditionelle fordele ved korte forsyningskæder og lokal produktion og handel. Korte forsyningskæder og lokal produktion og handel har vist sig at være endnu mere attraktive under krisen, eftersom folk har ledt efter nye og mere direkte måder at købe deres fødevarer på, og

⁽²⁴⁾ EØSU's udtalelse om *Forbedring af fødevarerforsyningskæden* (EUT C 34 af 2.2.2017, s. 130).

producenter har fundet nye afsætningskanaler for deres produkter. Et af de vigtigste aspekter er imidlertid den nye bevidsthed om behovet for at fortsætte med at drive rimelig og bæredygtig handel på regionalt og internationalt niveau. Handelsbegrænsninger kan bringe stabiliteten i fare, hvilket især vil have konsekvenser for lavindkomstgrupperne.

7.4. Nedlukningen har tvunget hotel- og restaurationsbranchen og dele af fødevarerindustrien (hotel- og restaurationssektoren, branchen for udespisning og fødevarerleveringstjenester, grossister og detailhandlende i turistområder) i knæ, hvilket har haft vidtgående konsekvenser. Ud over virksomhederne selv har afbrydelsen af aktiviteterne også ødelagt det faste fødevarerforsyningssystem, som mange landbrugere og leverandører af landbrugsprodukter var afhængige af. Leverandører af friske varer var hårdt ramt. Højkvalitetsvin, -ost og -kød, der normalt sælges på restauranter, blev erstattet af standardprodukter, der blev købt i supermarkeder og indtaget derhjemme (FAO, 2020; OECD, 2020). Nogle producenter reagerede på dette ved at rykke tættere ind på detail- eller onlinemarkeder, hvor de i mange tilfælde fandt rigtig gode kompromiser og aftaler, men mange var ikke i stand til at tilpasse sig den nye situation og mistede kunder og indkomst. Landboturismen, der ofte hjælper landbrugere med at gøre deres indkomstkilder mere varierede, var ligeledes hårdt ramt af covid-19-restriktionerne.

7.5. Covid-19-krisen fremskyndede markant skiftet til onlineindkøb, og dette ser ud til at fortsætte. En nylig McKinsey-undersøgelse⁽²⁵⁾ har vist, at onlinesalget af dagligvarer i Europa steg med 55 % i 2020, og skiftet forventes at fortsætte, idet 50 % af de forbrugere, der har anvendt onlinekanaler under pandemien, har til hensigt at fortsætte.

7.6. Udbruddet af covid-19 og dets hurtige spredning på verdensplan er et stort chok for EU's økonomi og den globale økonomi. Der blev truffet umiddelbare og omfattende finansielle og likviditetsforanstaltninger samt politiske foranstaltninger for at støtte de sektorer, der var hårdest ramt. EU har en omfattende værktøjskasse af markedsinterventionsforanstaltninger, og flere af disse blev aktiveret under covid-19-krisen for at støtte landbrugsindkomsterne. Gennemslagskraften var imidlertid begrænset, da der i realiteten ikke var nogen midler i EU-budgettet til finansiering af yderligere nødforanstaltninger for landbruget i det sidste år af budgetperioden 2014-2020.

7.7. Endelig har Kommissionen iværksat en europæisk grøn pagt, der også har konsekvenser for landbruget (fra jord til bord-strategien samt biodiversitetsstrategien), og med Next Generation EU-stimuluspakken blev yderligere 7,5 mia. EUR reserveret til ELFUL. Konsekvensanalyserne af fra jord til bord-strategien er foruroligende for EU. Ikke desto mindre opfordrer EØSU til en mere afbalanceret politisk støtte til fordel for landbrugsfødevarersektoren sammenlignet med nogle andre dele af økonomien, hvor den økonomiske struktur er meget mere modstandsdygtig og rentabiliteten meget højere.

8. De næste skridt

8.1. Det råderum, som direktivet overlader til medlemsstaterne til udarbejdelse af love til implementering af direktivet, har givet hver af dem mulighed for at indføre skræddersyet lovgivning, der passer til deres nationale kontekst. Som nævnt ovenfor, har nogle medlemsstater løftet ambitionsniveauet over minimumsharmoniseringsstandarderne i direktivet og vedtaget love, der tilbyder yderligere beskyttelse for leverandører fra og uden for EU.

8.2. Selv om det forventes, at leverandører fra en specifik medlemsstat vil have nem adgang til detaljerne i deres nationale gennemførelseslov (herunder klagemekanismen og den kompetente myndighed), er dette muligvis ikke tilfældet for leverandører, der eksporterer deres varer til andre medlemsstater, eller for leverandører fra tredjelande, der eksporterer deres varer til EU. EØSU glæder sig over Kommissionens bestræbelser på at formidle informationer med offentliggørelsen af *Brochuren om direktivet om urimelig handelspraksis*⁽²⁶⁾, men påpeger, at dette dokument kun indeholder informationer med relation til minimumsharmoniseringsstandarder. Med henblik på at tilbyde passende redskaber til eksportører således at disse kan drage nytte af de nationale gennemførelseslove, opfordrer EØSU Kommissionen til at sikre, at alle de vigtigste informationer vedrørende hver af lovene er let tilgængelige for eksportører.

8.3. EØSU understreger, at det er i alle interessenters interesse, at direktivet finder anvendelse på ethvert forretningsforhold, hvor som minimum køber eller sælger er en EU-virksomhed, også når sælger er en aktør uden for EU. EØSU opfordrer Kommissionen og Tjenesten for EU's Optræden Udadtil til at udnytte muligheden for, at EU-delegationer i tredjelande kan stille informationer til rådighed for leverandører uden for EU. Disse informationer skal række ud over direktivets generelle retningslinjer og omfatte praktiske informationer om detaljer og håndhævelsesmyndigheder i medlemsstaterne.

⁽²⁵⁾ <https://www.mckinsey.com/industries/retail/our-insights/disruption-and-uncertainty-the-state-of-european-grocery-retail-2021>

⁽²⁶⁾ Kommissionens brochure.

8.4. EØSU glæder sig over, at forsyningskæden for landbrugsfødevarer betragtes som et strategisk økosystem for den europæiske genopretning og opfordrer til yderligere samarbejde i forsyningskæden og dialog med interessenter for at lette overgangen til mere bæredygtige fødevarer systemer på en måde, der er så inklusiv som muligt. I den forbindelse bemærker EØSU betydningen, mangfoldigheden og omfanget af de initiativer, der iværksættes i hele fødevarerforsyningskæden for at støtte omstillingen til bæredygtighed ved at investere i fremme af bæredygtig og lokal produktion.

Bruxelles, den 22. september 2021.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg
